

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 • Publicerad den 29 april 2009

[Klicka här för utskriftsvänlig version](#)

[Läs mer om vintersport på idrottsforum.org](#)

Konferensrapport: International Ski History Congress 2009

Leif Yttergren

Gymnastik- och idrottshögskolan, Stockholm

Mitt i värsta sommarvärmerna (i april!) ska vi rapportera om en skidhistorisk konferens. **International Skiing History Association** (ISHA), som trots det globala anspråket främst är en organisation för nordamerikanska skidintresserade, har som främsta syfte att bevara och främja kunskapen om skidsportens historia och att öka allmänhetens medvetenhet om det skidhistoriska kulturarvet. På sin hemsida konstaterar ISHA att drygt tusen skidåkare är med i organisationen, varav flera mästerskapsmedaljörer. Farhågor om att denna inriktning och ambition kan få konsekvenser för den akademiska håltan bekräftas av forumets utsände till Mammoth Lakes, Kalifornien, där **International Ski History Congress 2009** avhölls i månadsskiftet mars-april.

Leif Yttergren ingick i den nordiska kontingent som besökte skidkongressen; det var huvusakligen norrmän i gruppen, däribland forumskribenten **Matti Goksøyr**, ett par svenskar och en finländare. Leif Yttergrens paper behandlade skid-VM 1941 och konflikten mellan Sverige och Norge, medan Matti Goksøyr diskuterade de norska polarfärderna. Från Norge medverkade också bland andra **Sigmund Loland** (Images from the History of Skiing Theory).

Vår rapportör bär med sig två efterhängsna intryck från konferensen. För det första den ojämna vetenskapliga nivån på bidragen, till följd av inslaget av glada amatörhistoriker och den låga kravnivån på papers. För det andra att intresset för skidhistoria trots allt tilltar, nya konferenser väntar, och Sverige, till exempel genom skidcentret i Östersund, borde kunna bli värd för en konferens framöver.

Att vara skidhistoriker har sina klara fördelar, och då menar jag inte bara att man får utforska en intressant idrott ur skilda synvinklar. En annan, väldigt angenäm fördel är att ofta förläggs skidhistoriska konferenser till natursköna vintersportorter som man annars aldrig skulle ha råd eller möjlighet att besöka. International Ski History Congress 2009 utgjorde därvidlag inget undantag. Den arrangerades i fantastiskt vackra Mammoth Lakes i Sierra Nevada i Kalifornien, inte långt ifrån Squaw Valley, där Vinter-OS arrangerades 1964. Mammoth Lakes nås efter cirka sex timmars bilkörning från Los Angeles och lockar främst till sig skidintresserade ur den vita amerikanska över- och medelklassen. Skidsport i USA förefaller vara starkt segregerad både vad gäller klass och etnicitet på ett för en nordbo anmärkningsvärt sätt. Mammoth Lakes ligger på ofattbara 3000 meters höjd, vilket visade sig inte vara helt oproblematiskt för flera konferensdeltagare. Sömnsvårigheter och huvudvärk förekom innan man efter några dagar acklimatiserade sig till den höga höjden, och då var det dags att åka hem?

Bakom konferensen stod International Skiing History Association, som främst är en nordamerikansk angelägenhet, med skidhistoriken John Allen som frontfigur. Han har en omfattande och intressant skidhistorisk produktion bakom sig som även kan intressera svenska skidintresserade. Totalt presenterades 56 papers med det mest skilda innehåll och med skidsport som gemensamma nämnare. Alla papers kan av flera orsaker inte omnämnas, utan jag fokuserar på några för svenska läsare relevanta.

Skidhistorisk forskning befinner sig i sin linda och en konsekvens av detta är att den vetenskapliga kvalitén på bidragen på konferensen varierade kraftigt: från rena hyllningspredikningar av någon nationell skidhjärte eller skidklubb till strikt vetenskapliga presentationer där skidsporten sätts in i en kontext och som skulle platsa på vilken historievetenskaplig konferens som helst. Variationen var således stor, ibland störande stor. Jag återkommer till det.

Deltagarna, knappt ett hundratal, kom från främst Nordamerika, men även från Tyskland, Österrike, Italien, Spanien och Slovenien, för att nämna några andra länder. Från Norden kom ett tiotal deltagare. Norrmännen var (förstås) i majoritet, men även ett par svenskar och en finsk forskare var på plats. Det är slående hur stark skidsporten är i Norge i jämförelse med i Sverige, och vilket oerhört stort inflytande norsk skidåkning haft på Nordamerikansk skidåkning främst tack vare den oerhört stora emigrationen från Norge för drygt 100 år sedan. De norska emigranterna spred den norska skidkulturen till det nya landet i väst till skillnad från de svenska utflyttarna, vilka inte alls i samma utsträckning förefaller ha haft intresse för skidåkning, trots att de i hög grad slog sig ner i samma områden (främst Mellanvästern) som de norska utflyttarna. Möjligen kan det ha berott på att många av de svenska emigranterna kom från områden (bl a Småland) med svag eller outvecklad skidkultur. Här väntar ett intressant forskningsområde: Svenska emigranterns idrotts- och friluftsvanor i Nordamerika 1860-1910.

I det följande ska några papers kort kommenteras. Två ”keynote addresses” presenterades. Först ut var österrikaren Rudolf Müllner från universitetet i Wien. Han talade om ett välbekant och intressant ämne, nämligen skidsportens roll som nationell identitetsskapare utifrån exemplet Österrike. I denna process spelade skidhjältarna en viktig roll. Här kan främst utförsåkaren Karl Schranz, vilken diskades av IOK i samband med Sapporo-OS 1972, nämnas. När han återvände från Japan till Österrike mottogs han som en hjälte av enorma folkmassor. Den stora uppmärksamheten kring Schranz kopplar Müllner ihop med den i Österrike utbredda offermentalitet som finns sedan Nazi-Tysklands annektering av Österrike i mars 1938. En intressant, om än inte helt solklar koppling.

Den andra ”keynote”-talaren var tyskan Annette Hoffmann som talade om kvinnlig backhoppning ur både ett historiskt och samtida perspektiv. Hon visade bland annat att kvinnorna, främst norskorna, tidigt utövade backhoppning med framgång. Hoffmann lämnade då och då den kritiska forskarrollen och blev agitator för att kvinnlig backhoppning ska tas upp på det OS-

” *Kvinnor har dessutom alla förutsättningar att kunna hoppa långt, till och med längre än de allt mer utmärklade männen!*

programmet. Utifrån Hoffmanns argumentation är det svårt att förstå varför Internationella skidförbundet och IOK motsätter sig detta. Andra idrotter med kvinnliga utövare har upptagits på OS-programmet, trots att de i mindre grad uppfyller de krav som IOK ställer på kvinnlig backhoppning för att upptas på programmet. Min, inte alltför djärva gissning, är att kvinnlig backhoppning finns med i OS 2014, och det är på tiden. Kvinnor har dessutom alla förutsättningar att kunna hoppa långt, till och med längre än de allt mer utmärglade männen!

Svensken Bengt Erik Bengtsson, mångårig toppkraft i Internationella skidförbundet, talade med stor inlevelse om vilka problem FIS ställdes inför när skatingen helt plötsligt introducerades i tävlingssammanhang i mitten på 1980-talet. FIS, arrangörer och banläggare, utövare ställdes inför en helt ny problematik som var synnerligen svårhanterlig. Med olika medel försökte man hantera situationen samtidigt som det uppstod en intressant kamp mellan traditionalister och förnyare i skidvärlden. Vissa länder var för nymodigheten, andra emot. FIS var således splittrat och efter mycket om men accepterades skatingen, vilket krävde långa förhandlingar och mycket kompromissande. I denna process spelade Bengtsson en viktig roll. Att en hög funktionär i idrottsvärlden ger sin syn från insidan är spännande och manar till efterföljd. Nu är det bara att hoppas att Bengtsson går vidare och publicerar sina erfarenheter, vilket skulle vara till stor glädje för skidforskningen.

Matti Goksøyr på Norges Idrettshøgskole i Oslo talade om de spektakulära polarfärdernas drygt 100-åriga historia och hur dessas innehåll och mening förändrats över tid. Till skillnad från andra upptäckare använde norrmännen, inte minst nationalhjälten Nansen, skidor (jmf André, luftballong och Nordenskiöld, fartyg) på sina upptäcktsfärder och denna tradition har sedan fortsatt. I Norge var och är intresset för polarfärder, i jämförelse med i Sverige, anmärkningsvärt stort och polaråkarna blev nationella ikoner, främst Nansen. Goksøyr menar att dagens "upptäckare" inte längre, av naturliga skäl, har upptäckten i sig som mål utan det handlar om att göra om bedriften utifrån andra förutsättningar och mening: åka ensam, första kvinnan, första handikappade, åka snabbast, använda samma utrustning som Nansen osv. Jakten på unicitet och en ökad sportifiering är två nutida kännetecken av polarfärderna.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram några principiella synpunkter om den skidhistoriska forskningen utifrån mina intryck från konferensen:

- Vetenskapligheten: dagens skidhistoriker är en brokig blandning av glada amatörer som brinner för skidsporten, tjänstemän från olika skidmuseer världen över och en mindre skara professionella idrottshistoriker. Denna blandning gör att den vetenskapliga nivån på konferensen blir väldigt ojämn. Kanske är det dags för skidhistoriska konferensarrangörer utifrån ett strikt vetenskapligt kvalitetstänkande att ställa högre krav på inlämnade "papers". Nu verkar alla accepteras, vilket inte är lyckat. Därmed skulle man höja den vetenskapliga nivån på de framtida konferenserna.
- Framtiden: intresset för skidhistoria i världen ökar, i likhet med viljan att arrangera konferenser. Minst två nya konferenser ligger i pipeline under den närmaste tiden. När är det dags för Sverige? Skidforsningscentret i Östersund borde kanske anta denna utmaning och även börja intressera sig för skidsport utifrån ett humanistisk-samhällsvetenskapligt perspektiv. Det strikt fysiologiska och psykologiska inriktningen på både utbildningen och forskningen som nu dominerar i Östersund förefaller både ensidig och fattig.
- Samarbetsprojekt: i tider när internationaliseringsivern går på högvarv inom universitetsvärlden, slås man av den uppsjö av samarbetsprojekt som skidhistorien erbjuder. Är det inte dags för svenska och norska idrottshistoriker att starta ett stort projekt kring skidsportens historia? Forskningsämnen finns det i drivor.

Copyright © Leif Yttergren 2008